

en internationale samenwerking tot stand komt en gebruik kan worden gemaakt van effectieve regelgeving–regelgeving die integrale aanpak van de georganiseerde vuurwerkcriminaliteit mogelijk maakt. De betrokkenheid van overheden en vuurwerkbranche bij de aanpak van de georganiseerde vuurwerkcriminaliteit versterkt de kansen.

- 1 Publicatie op basis van de scriptie: “Bestrijden van georganiseerde vuurwerkcriminaliteit in Nederland in samenspraak met België”, ter afsluiting van de leergang ‘Innovatie en samenwerking in de opsporingsketen in EU-perspectief’ (2011) aan het Benelux-Universitair Centrum.

OPSPORING EN POLITIE / POLICE AND INVESTIGATION (4)

De ‘Salduzwet’: praktische ervaringen na 5 maanden toepassing

Marc Bockstaele^a

- ^a Hoofdcommissaris federale gerechtelijke politie Gent, inhoudelijk coördinator van de nationale cursussen verhoortechnieken (Corresp: marc.bockstaele@skynet.be).

De ‘roll-out’ van de ‘Salduzwet’ werd op initiatief van DGJ/HRM¹ en DGS/DSE² voor de politie gestart op 24 en 26 augustus 2011 met vier sessies (twee Nederlandstalige en twee Franstalige) van elk 70 trainers, middels een powerpointpresentatie gemaakt door de auteur van deze bijdrage, op basis van de *ontwerptekst* van de omzendbrief Col. 8/2011 van het College van procureurs-generaal. De trainers hadden de opdracht om vóór 1 januari 2012 de informatie over te brengen in hun korpsen en politiescholen.

Met de feedback vanuit de praktijk die tijdens deze sessies geformuleerd werd over de ‘Salduzregeling’, kon procureur-generaal Yves Liégeois van het parket generaal te Antwerpen de definitieve versie van de voormelde omzendbrief Col. 8/2011 realiseren.

Nadien volgden in september en oktober 2011 nog vier sessies aan trainers waaraan procureur-generaal Yves Liégeois persoonlijk zijn medewerking verleende. Hij richtte onder zijn leiding een zogenaamde ‘Salduzwerkgroep’³ op waarin ook de ‘Salduzwerkgroep’ die onder leiding van de Antwerpse procureur des Konings Herman Dams stond, geïntegreerd werd. Op 2 april 2012 behandelde deze werkgroep al 253 praktijkvragen inzake de ‘Salduzregeling’. Deze aanpak zorgde ervoor dat de ‘roll-out’ van deze toch wel erg ingrijpende wet, voor naar schatting 30.000 politieambtenaren optimaal verliep.

Ook nu de Salduzwet van kracht is wordt verder geijverd voor een adequate bestendinging en verdere ontwikkeling van het kennisniveau van de politiebeambten inzake de ‘Salduzregeling’. Zo werd een ‘Salduzopleiding’ ‘en régime’ ontwikkeld voor inspecteurs, middenkaders, officieren en voor de voortgezette opleidingen, inclusief een nationaal geharmoniseerde cursustekst en didactische videofragmenten.

Parallel met deze initiatieven zijn er op het niveau van de magistratuur en de politie FAQ-websites en helpdesks operationeel waar heel wat praktische informatie inzake de ‘Salduzregeling’ beschikbaar is en op regelmatige basis – in functie van de noden uit het veld – aangevuld worden.

In tegenstelling tot wat veel rechtspractici en politieambtenaren hadden gevreesd, zijn er in meer dan 90% van de gevallen waar de advocaat aanwezig is bij het verhoor van een verdachte, geen problemen. Het is ongetwijfeld een studie waard hoe dat komt: zijn de verhoorders te braaf en durven ze niet (meer) met toelaatbare druk doorvragen naar de waarheidsvinding; kennen de advocaten de ‘Salduzwet’ of de verhoortechnieken onvoldoende zodat ze niet weten wanneer ze moeten tussenkomen; of, wat meer voor de hand ligt, valt er gewoon voor meer dan 90% van de Belgische verhoren niets op te merken op de kwaliteit ervan?

Hierna een selectie van praktische ervaringen die mij als nationaal aanspreekpunt voor de ‘Salduzwet’ van de federale politie werden gemeld.

De uitnodiging

Personen te verhoren volgens **categorie 1 en 2** moeten in een uitnodiging niet voorafgaandelijk op hun rechten worden gewezen.⁴ De uitnodiging aan deze personen blijft dan ook beperkt tot het

louter bepalen van de plaats, de dag en het uur dat zij zich dienen aan te bieden.

Indien het eerste verhoor van personen van **categorie 3** op schriftelijke uitnodiging geschiedt⁵, kunnen de in het artikel 47bis § 2, 1^e lid, 1°, 2° en 3° Sv. vermelde rechten, evenals de beknopte mededeling van de feiten waarover de uitgenodigde persoon zal worden verhoord, reeds vermeld worden in deze uitnodiging, waarvan een kopie gevoegd wordt bij het proces-verbaal met verhoor. De naam van het slachtoffer moet niet vermeld zijn op de uitnodiging. Er kan voldoende specificering in tijd en ruimte zijn door de plaats van de feiten en de tijdsaanduiding (Vraag en antwoord nr. 120, 'Salduzwerkgroep').

De uitnodiging mag ook met fax of e-mail verstuurd worden indien er een ontvangstmelding aan gekoppeld wordt, wat in het proces-verbaal vermeld wordt. Men moet er ook zeker van zijn dat het emailadres of het faxnummer toebehoort aan de betrokken persoon (Vraag en antwoord nr. 233, 'Salduzwerkgroep').

Het model voor uitnodiging wordt (voorlopig) slechts in de drie landstalen ter beschikking gesteld (Vraag en antwoord nr. 13, 'Salduzwerkgroep'). Een persoon die geen van deze drie landstalen machtig is dient zelf initiatieven te nemen om kennis te nemen van de inhoud van de uitnodiging. Wetende dat in België meer dan 100 talen gesproken worden en dat de verbalisant niet altijd op voorhand kan weten welke taal de vreemdeling kent, is daarvoor geen andere oplossing. Maar de verbalisant moet hierbij soepelheid tonen (Vraag en antwoord nr. 60, 'Salduzwerkgroep'). Hij kan eventueel een nieuwe uitnodiging overhandigen, met kopie ervan aan het proces-verbaal, waarop de handtekening van de te verhoren persoon voorkomt (Vraag en antwoord nr. 93, 'Salduzwerkgroep').

De 'Salduzwet' veranderde niets aan de Taalwet Gerechtszaken 1935. De taal van de uitnodigingen in de faciliteitengemeenten blijft onveranderd (Vraag en antwoord nr. 76, 'Salduzwerkgroep').

Indien de schriftelijke uitnodiging volledig is conform artikel 47bis § 2, 4^e lid Sv., wordt de betrokkene geacht een advocaat te hebben geraadpleegd alvorens zich aan te melden voor verhoor. De verhoorder moet de uitgenodigde niet vragen of hij wel een advocaat heeft geraadpleegd (Vraag

en antwoord nr. 213, 'Salduzwerkgroep'). Indien hij geen advocaat heeft geraadpleegd wordt het verhoor niet uitgesteld (*Parl.St.*, Senaat, 2010-11, 44-45; Omzendbrief Col. 8/2011, 37). Als hij bij interceptie kan aantonen dat hij deze uitnodiging niet ontvangen heeft, is soepelheid de regel en het overleg met zijn advocaat dient te worden toegekend.

De mededeling van de feiten op de uitnodiging van een te verhoren verdachte zorgt er dikwijls voor dat de verdachte niet komt opdagen. De politie hoeft de mededeling van de feiten niet op de uitnodiging te vermelden, maar dit brengt dan extra capaciteitsproblemen en vertraging mee op het moment dat de verdachte zich ten burele aandient en na kennis genomen te hebben waarover het verhoor zal gaan, eerst overleg wil hebben met een advocaat. De verhoorder moet dan een nieuwe planning maken en het dossier opnieuw instuderen voor het verhoor, soms weken nadien. Anderzijds, als personen niet op een uitnodiging reageren of niet meewerken, kunnen ze gesignaleerd en gearresteerd worden (Vraag en antwoord nr. 75, 'Salduzwerkgroep').

De 'Salduzwebapplicatie'

De toepassing van de webapplicatie om een advocaat te verwittigen verloopt in Vlaanderen vlot en de termijnen (contact, aanbieden tot vertrouwelijk overleg enz.) worden door de partijen gerespecteerd.

Bij grote acties, dikwijls buiten de bureeluren en in het weekend, waarbij verschillende personen in categorie 4 dienen te worden verhoord zijn er problemen om voldoende advocaten te vinden.⁶ Zo was er een interventie waarbij op een vrijdagavond negen verdachten werden gearresteerd die allen als een categorie 4 dienden verhoord te worden, met bijstand van een advocaat zonder voorkeur. De 'Salduzwebapplicatie' kon slechts voor drie verdachten een advocaat vinden. Voor de overige zes kon geen advocaat gevonden worden binnen de termijn van twee uur en ook niet na deze termijn. Deze zes verdachten werden na het verstrijken van de twee uur verhoord zonder dat zij konden genieten van voorafgaand vertrouwelijk consult en zonder bijstand bij het verhoor. Dit is een probleem dat moet opgelost worden door de balies. Gelet op de beperkte beschikbaarheid van advocaten stelt zich in die gevallen ook de vraag op welke criteria

een verdachte een advocaat krijgt toegewezen en andere verdachten niet. De financiële middelen van de verdachte? Het tijdstip van aangifte op de webapplicatie? Dit is afhankelijk van het tijdstip waarop de politie voor elk van de negen verdachten het afzonderlijk formulier aanmaakt, op een moment dat de feiten en de betrokkenheid van elkeen ook voor de politie niet duidelijk zijn. Welke verdachte moet de politie eerst intypen?

Hoewel het zo werd geponereerd door de Nederlandstalige Brusselse balie, zijn de Vlaamse advocaten niet allemaal voldoende tweetalig waardoor communicatieproblemen ontstaan. Advocaten van de Franstalige Brusselse balie deden ook vóór 1 april 2012⁷ niet of nauwelijks mee met het permanentiesysteem, zodat verdachten in Brussel, met akkoord van de magistraat, meestal zonder advocaat worden verhoord. Als de politie op de webapplicatie bij de identiteit van de verdachte 'geen verblijfplaats in België' intypte, reageerde zelden een advocaat. Blijkbaar spelen voor sommige advocaten andere motieven dan het eerbare 'elke verdachte heeft recht op onmiddellijke bijstand', wat toch bedoeling was van het 'Salduzarrest'.

Bij voorkeur gaat dezelfde advocaat van de permanentiedienst die het telefonisch afstandscontact heeft gedaan ook ter plaatse. Indien dit niet mogelijk is wordt beroep gedaan op een andere advocaat van de permanentiedienst om ter plaatse te gaan. Noodscenario: indien de advocaat van permanentiedienst **binnen 45 minuten** geen contact heeft opgenomen met de politie, belt de verbalisant naar het noodnummer van de permanentiedienst die een oplossing zoekt (Omzendbrief Col. 13/2011, 2). Vooral in het Brusselse heeft men het probleem van advocaten die zich bij de politie aanbieden voor vertrouwelijk overleg en bijstand tijdens een verhoor, die *niet* verwittigd werden via de webapplicatie maar rechtstreeks door vrienden of familie. Deze advocaten willen niet via het systeem van de webapplicatie bijstand leveren. Hierbij stellen zich vragen over de controle van de tijdstippen en over de juistheid van de gegevens aangeleverd door de webapplicatie. De oplossing voor het probleem dat advocaten hun eigen systeem niet volgen ligt bij de balies.

Indien de webapplicatie zeer snel laat weten (na het begin van de wachttijd) dat geen enkele

advocaat beschikbaar zal zijn, ook niet voor het vertrouwelijk overleg, moet de verhoorder tóch twee uur wachten alvorens het verhoor van de gearresteerde te mogen beginnen. Er kan zich binnen die twee uur immers een advocaat aanbieden die via een *ander* kanaal verwittigd werd (Vraag en antwoord besproken in de 'Salduzwerkgroep' dd. 26/3/2012). Als blijkt dat het verhoor dan al begonnen is zonder voorafgaand vertrouwelijk overleg, is dit een procedurefout. Dit betekent dat ingevolge de 'Salduzwet' verdachten niet alleen *twee uur langer* van hun vrijheid kunnen benomen zijn – voor de 'Salduzwet' kon het verhoor immers meteen beginnen – maar dat ze ook *twee uur onnodig* van hun vrijheid kunnen benomen zijn doordat advocaten zich niet houden aan hun eigen regels. De leidende magistraat kan beslissen het verhoor tóch te laten starten, bv. omdat de arrestatietermijn van 24 uren in het gedrang komt (Omzendbrief Col. 8/2011, 45 en 51), wat dan duidelijk zal vermeld worden in het proces-verbaal (Vraag en antwoord besproken in de 'Salduzwerkgroep' dd. 26/3/2012).

Een advocaat die ter plaatse komt, niet gestuurd via de webapplicatie, kan de politie niet weigeren. De verhoorder moet de verdachte vragen of hij akkoord is met bijstand van deze advocaat en die situatie in zijn proces-verbaal als incident vermelden (Vraag en antwoord nr. 230, 'Salduzwerkgroep'). De politie kan met de advocaat ook een later uur afspreken dan twee uur na het eerste contact, wanneer het verhoor zal aanvangen (echter letten op de 24 uur). Het is denkbaar dat de politie eerst nog enkele elementen wil natrekken (bv. buurtonderzoek of getuigenverhoor). Het kan niet de bedoeling zijn de advocaten te laten wachten. Alles moet gebeuren met wederzijds respect (Vraag en antwoord nr. 31, 'Salduzwerkgroep').

Ontvangst van de advocaat

De 'Salduzwet' bepaalt niet dat de politie *de advocaat* moet inlichten van de feiten waarover het verhoor zal gaan. De advocatuur had daar blijkbaar ook geen behoefte aan, want de webapplicatie die de balies liet ontwikkelen voorziet enkel in een keuzelijst van materies⁸, waarvan één 'Algemeen Strafrecht' is. Voor een minderjarige verdacht van misdrijven uit het strafwetboek wordt 'Algemeen Strafrecht' ingevuld. Het personeel van de

webapplicatie zal op basis van de geboortedatum prioritair een jeugdpermanentieadvocaat oproepen. Als dit niet lukt zal de advocaat die bijstand verleende bij het eerste politieverhoor ook bijstand verlenen bij de voorleiding voor de jeugdrechter (Vraag en antwoord nr. 191, 'Salduzwerkgroep'), of eventueel in zijn opvolging voorzien door een jeugdpermanentieadvocaat. Griffie noch parket hoeven nog tussen te komen (Vraag & antwoord nr. 191, 'Salduzwerkgroep').

Vóór de advocaat een vertrouwelijk overleg heeft met zijn cliënt, heeft de politie de verdachte reeds ter kennis gebracht waarover het verhoor zal gaan, wat hij kan meedelen aan zijn advocaat. De verdachte en zijn advocaat hebben geen inzage in het strafdossier (Omzendbrief Col. 8/2011, 82), en hebben dus ook geen kennis van de bezwarende elementen die al aanwezig kunnen zijn bij het eerste verhoor. De advocaat weet over de feiten niet meer dan wat zijn cliënt erover zal vertellen en wat erover op de webapplicatie werd ingetypt. Bij elk contact tussen advocaat en politie, mag de politie niet ingaan op de vraag van de advocaat om méér informatie te geven (Vraag en antwoord nr. 29, 38 en 80, 'Salduzwerkgroep'). De advocaat kan tijdens het verhoor perfect de rechten uitoefenen, voorzien bij artikel 2bis § 2, 3° lid Voorlopige Hechteniswet 1990 (Cass., 2012), zonder dat hij van de politie kennis krijgt van het misdrijf, de omstandigheden en de reeds aanwezige bewijzen of aanwijzingen. Door vóór het vertrouwelijk overleg niets te zeggen kan er geen verschil zijn tussen wat de politie tegen de advocaat zegt en wat hij zal vernemen van zijn cliënt, wat sommige 'procedureadvocaten' zouden kunnen gebruiken. De richtlijn aan de politie om in principe helemaal geen bijkomende informatie aan de advocaat te geven, vermijdt dat sommige onderzoekers te veel zouden zeggen, wat ten nadele kan zijn van de andere partijen in het geding en voor de waarheidsvinding in het algemeen. Van de advocatuur, uitgerekend bij het verhoor toegelaten om toe te zien of alle wettelijke bepalingen correct worden nageleefd, kan niet verwacht worden dat zij probeert de politie te doen afwijken van regelgeving door informatie los te peuteren.

De afstandscontactname

Enkel na vertrouwelijk telefonisch contact met de permanentiedienst kan de **gearresteerde**

meerderjarige te ondervragen persoon vrijwillig en weloverwogen afstand doen van zijn recht om voor het eerste verhoor een vertrouwelijk overleg te hebben met een advocaat en/of van de bijstand van een advocaat tijdens het verhoor. Hij moet de afstand schriftelijk doen, in een door hem gedateerd en ondertekend document (Artikel 47bis § 2, 3° lid Sv.), of in het proces-verbaal van verhoor ingeval van afstand van bijstand *tijdens* het verhoor (Artikel 2bis § 2, 6° lid Voorlopige Hechteniswet 1990; Omzendbrief Col. 8/2011, 65). Als de verdachte wil afstand wil doen van zijn 'Salduzrechten' en dit telefonisch bevestigt tijdens het afstandsoverleg, maar zijn afstandverklaring niet wil ondertekenen, wordt dit genoteerd in het proces-verbaal en gaat het verhoor verder (Vraag en antwoord besproken in de 'Salduzwerkgroep' dd. 26/3/2012).

De afstandscontactname bezorgt de politie een grote werklast én overlast, zeker als er gelijktijdige vrijheidsbenemingen zijn en geen advocaten beschikbaar zijn zoals in Brussel waar de politie constant in het 'noodscenario' zit. Als een gearresteerde verdachte niet met een advocaat wil spreken met het oog op afstand van zijn rechten, moet de politie zelf contact opnemen met de permanentiedienst. Deze situatie moet duidelijk genoteerd worden in het proces-verbaal. Het verhoor wordt dan aangevat zonder advocaat (Vraag en antwoord nr. 14, 'Salduzwerkgroep').

Verhoorders vinden dit nutteloos formalisme en vragen zich af waarom het niet volstaat de verdachte gewoon de afstandverklaring ter kennis te brengen en vrijwillig en weloverwogen te laten ondertekenen, zoals bij een toestemming tot huiszoeking (toch ook een ingrijpende maatregel), waarna het verhoor kan aanvangen.

Er werd ook signaleerd dat verdachten die geen bijstand van een advocaat willen, bij het afstandcontact door de advocaat zodanig gepusht worden dat ze van gedacht veranderen of niet van gedacht veranderen en dat de advocaat zich *toch* voor bijstand tijdens het verhoor aandient. Nadien klagen de verdachten bij de politie over de factuur die ze enkele dagen later van de advocaat krijgen. De vraag stelt zich wie controleert of de druk die de advocaat bij de verdachte daarvoor legt (on) toelaatbaar is.

De afstandsverklaring is een gerechtelijke akte met juridische gevolgen en dient dus in de taal

van de rechtspleging te worden opgesteld op straffe van nietigheid. Dat neemt niet weg dat een bijkomende vertaling ervan in sommige gevallen nuttig zou kunnen zijn (Vraag en antwoord nr. 203, 'Salduzwerkgroep'). De modellen voor afstandsverklaring worden voorlopig slechts in de drie landstalen ter beschikking gesteld (Vraag en antwoord nr. 13, 'Salduzwerkgroep'). De betrokkene moet de volle draagwijdte van die rechten terdege begrijpen, hij moet weten waarvan hij afstand doet en bij impliciete afstand ingevolge de attitude van de verdachte zou moeten aangetoond worden dat hij redelijkerwijze kon voorzien wat de gevolgen van die houding zijn (*Parl.St.*, Senaat, 2010-2011, 18; EHRM, PAVLENKO v. Rusland; PANOVITS v. Cyprus). Kunnen alle tolken dit voldoende overbrengen?

Een verdachte 'categorie 4' die regelmatig afstand deed van zijn recht op bijstand van een advocaat tijdens zijn verhoor, kan niet in het lopend verhoor van standpunt veranderen (*Parl.St.*, Kamer, 15), bv. als het hem warm wordt onder de voeten. Hij kan pas bij het eerstvolgend verhoor (binnen de arrestatietermijn) op die beslissing terugkomen (Vraag en antwoord nr. 23, en 239, 'Salduzwerkgroep'), bv. ingeval de zaak waarbinnen het verhoor plaatsheeft een nieuwe wending neemt (*Parl.St.*, Kamer, 2010-2011, 23). Hij heeft dan recht op *bijstand* van een advocaat bij dit verhoor, maar geen recht op een *vertrouwelijk overleg* van 30 minuten en geen recht op twee uur verplaatsingstijd, omdat het *geen eerste verhoor* meer is. De verhoorder zal een afspraak maken met de advocaat om het tweede verhoor aan te vangen. De advocaat kan wel aanwezig zijn bij het verhoor zodra hij toekomt (Vraag en antwoord nr. 137, 'Salduzwerkgroep'), en eventueel de eenmalige onderbreking van 15 minuten vragen om zich te laten informeren.

Accommodatie

In veel (kleine) politiezones is er onvoldoende accommodatie voor het voeren van het vertrouwelijk gesprek, zodat dit noodgedwongen soms in politiecellen plaatsvindt. Ook in grote korpsen zijn er problemen bij multiple arrestaties met verhoor op hetzelfde ogenblik. Praktische oplossingen worden gevonden door beroep te doen op consultatieruimtes van andere politiediensten, met tijd- en capaciteitsverlies tot gevolg.

Er werden geen problemen gemeld dat advocaten niet willen gescand worden op metalen voorwerpen of hun elektronische toestellen niet willen onderbrengen in een daartoe bestemde kast. Maar die veiligheidsmaatregelen kunnen erg verschillen van politiedienst tot politiedienst, en zelfs binnen één politiedienst. Alhoewel opgelegd middels omzendbrief Col. 8/2011, moet niet overal de GSM buiten blijven voor én vertrouwelijk overleg én verhoor, niet overal wordt gecontroleerd met de metaaldetector (dikwijls omdat het corps er nog geen heeft aangekocht!). Er werd door een gerechtelijk stagiaire gesignaleerd dat tijdens een verhoor een advocaat tot vijfmaal toe een GSM-oproep kreeg tijdens het verhoor dat hij bijwoonde. Bij de vijfde oproep begon de advocaat zowaar een gesprek te voeren, waarop *de tolk* hem de opmerking maakte dat hij haar communicatie met de verdachte stoorde. Kijk, de verhoorder ging hier duidelijk in de fout door communicatiemiddelen toe te laten, maar ook de advocaat had beter moeten weten. Dergelijke incidenten bewijzen dat het absoluut noodzakelijk is de regels binnen een verhoorlokaal duidelijk te bepalen en dat de richtlijnen voor de politie, bepaald met omzendbrief Col. 8/2011 terecht zijn.

Toekennen van 'Salduzrechten' waar de wet dit niet voorziet

Het gebrek aan gelijkwaardige behandeling manifesteert zich bij het toelaten van een advocaat bij een niet gearresteerde verdachte (categorie 3). Alhoewel de 'Salduzwet' en de richtlijnen in Col. 8/2011 voorzien dat enkel gearresteerde verdachten daar recht op hebben, laten sommige onderzoeksrechters dat ook arbitrair toe voor niet gearresteerde verdachten en zelfs tijdens navolgende verhoren. Andere onderzoeksrechters laten dat helemaal niet toe. Dit brengt rechtsongelijkheid mee, maar ook tijd- en capaciteitsverlies bij de politie die niet zelden het verhoor moet plannen in functie van de agenda van de advocaat. Dit kan niet de bedoeling geweest zijn van de 'Salduzwet.' Een ander gesignaleerd voorbeeld was het arresteren van een uit een instelling weggelopen geplaatste minderjarige omwille van een problematische opvoedingssituatie (POS). De jongen zei geen enkel misdrijf gepleegd te hebben en er waren ook geen aanwijzingen daarvoor, maar werd

gearresteerd en moest op vraag van de magistraat verhoord worden als een categorie 4. De advocaat die twee uur later toekwam vroeg de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon, de moeder van de minderjarige – uitgerekend de persoon met wie hij in de clinch lag – die nogmaals twee uur later toekwam. Twee politiemannen van een kleine politiezone zijn daarmee een hele dagtaak bezig geweest. Is dit de bedoeling geweest van de ‘Salduzwet’?

Het is niet omdat de minderjarige van zijn vrijheid benomen dat hij automatisch onder categorie 4 valt. Zijn vrijheidsbeneming steunt immers op zijn weeloopgedrag, d.w.z. op het zich onttrekken aan een maatregel van de jeugdrechter of jeugdrechtbank. Pas als hij gearresteerd wordt voor een misdrijf, waarover hij verhoord zal worden, komt hij in categorie 4 terecht (Vraag en antwoord nr. 193, ‘Salduzwerkgroep’).

Vervanging van advocaat

Tijdens het verhoor kan van advocaat gewisseld worden *op zijn vraag*, bv. wegens tijdsgebrek, bij langdurige verhoren of wegens specialisatie. De vervanging dient door de raadsman zelf georganiseerd en er is slechts een kortstondige onderbreking van het verhoor teneinde de ‘overdracht’ tussen raadslieden mogelijk te maken (summier mededeling omtrent de aard van het dossier, stand van zaken, enz...). De wisseling mag het verloop van het verhoor niet verstoren of de 24 uur niet in het gedrang brengen. Dit wil zeggen dat er niet opnieuw gewacht moet worden op een advocaat, maar wel dat zij elkaar in de tijd kunnen opvolgen. Als *de verdachte* tijdens het verhoor plots van advocaat wil wisselen kan dat niet toegestaan worden (ALLAERTS, 2012, 5).

Indien de advocaat zelf wenst te vertrekken voor het einde van het verhoor, *zonder in zijn vervanging te voorzien*, wordt dit genoteerd in het proces-verbaal (Artikel 2bis § 2, 2° lid Voorlopige Hechteniswet 1990). ‘De advocaat’ is enkelvoud, dus geen twee of meer tegelijk tijdens het verhoor, maar ze mogen afwisselen. Het verhoor wordt dan verdergezet zonder bijstand van een advocaat (Vraag en antwoord nr. 22, ‘Salduzwerkgroep’).

Er werdesignaleerd dat zich een advocaat voor bijstand aanmeldde die kennelijk dronken was.

Als bij aankomst of bij uitvoering van de procedure blijkt dat de advocaat niet in staat is zijn taak naar behoren te vervullen, zal hem de toegang tot de lokalen worden ontzegd. Er zal zo snel mogelijk contact opgenomen worden met de behandelende magistraat en met het noodnummer van de balie om een andere advocaat te vragen. Uiteraard zullen de omstandigheden in het proces-verbaal vermeld worden (ALLAERTS, 2012, 5).

De verbalisant zal trouwens, krachtens artikel 47bis §1, 3° Sv. (*“Het proces-verbaal vermeldt ook de bijzondere omstandigheden waarin zij is afgelegd, een bijzonder licht kan werpen”*), elk incident waarvan de advocaat oorzaak is vermelden in zijn proces-verbaal, met uurvermelding.

Verhoren over andere feiten

Is een vrijheidsbeneming *niet* het gevolg van strafbare feiten maar bijvoorbeeld wegens het niet naleven van voorwaarden, die op zich niet strafbaar zijn, is een voorafgaand overleg met een advocaat niet aan de orde. Een alcoholverslaafde delinquent mag bijvoorbeeld geen cafés bezoeken en wordt op café betrappt. Hij wordt opgesloten in afwachting van herroeping van zijn voorwaardelijke invrijheidsstelling. Hij heeft geen recht op een voorafgaandelijk overleg en zeker niet op de aanwezigheid van een advocaat bij zijn verhoor. Als de niet naleving van de opgelegde voorwaarden op zich wèl een misdrijf opleveren, dan gaat het om een nieuw misdrijf met alle eraan verbonden ‘Salduzrechten’, verrat in een aanvankelijk proces-verbaal, terwijl in een navolgend proces-verbaal aan de onderzoeksrechter de niet naleving van de voorwaarden zal vermeld worden, met wederzijdse verwijzingen (Vraag en antwoord nr. 225, ‘Salduzwerkgroep’).

Het komt voor dat men op het politiebureau merkt dat een gearresteerde verdachte nog als verdachte moet verhoord worden over *andere* misdrijven die onder categorie 2 vallen (bv. inzake verkeersovertredingen of slagen en verwondingen zonder verzwarende omstandigheden). Tijdens de wachttijden, bv. voor de komst van de advocaat of in afwachting van de voorleiding bij de magistraat, kan hij voor die gevallen verhoord worden als categorie 2, en niet als categorie 4 (Vraag en antwoord nr. 248, ‘Salduzwerkgroep’).

Nalezen van de verklaring

Omdat de wet daarover niets bepaalt, mag de advocaat de verklaring herlezen bij het afsluiten van het verhoor zo hijzelf of de verhoorde persoon die hij bijstond dit vraagt. De advocaat moet kunnen nagaan of de verklaringen van zijn cliënt correct werden genoteerd en of alle vormvereisten van artikel 47bis Sv. werden nageleefd (Vraag en antwoord nr. 196 en 198, 'Salduzwerkgroep'). Indien de advocaat opmerkingen maakt over de genoteerde tekst van de verklaring worden deze eveneens opgenomen in de tekst van het verhoor, met vermelding dat ze van de advocaat afkomstig zijn (Omzendbrief Col. 8/2011, 60).

Bij het afsluiten van het verhoor moet de verhoorder aan de advocaat de vraag stellen of hij opmerkingen heeft te maken met betrekking tot het verhoor, en dient hij zijn antwoord op te nemen in het proces-verbaal (Omzendbrief Col. 8/2011, 8). Dit dient ook te gebeuren zelfs als er reeds opmerkingen zijn gemaakt tijdens het verhoor (ALLAERTS, 2012, 4). De verhoorder mag aan de advocaat ook vragen of er nog vragen *over de feiten* aan zijn cliënt moeten gesteld worden, terwijl de oorsprong van die vragen in het proces-verbaal zullen genoteerd worden (Vraag en antwoord nr. 216, 'Salduzwerkgroep').

De verdachte mag aan het proces-verbaal met zijn verhoor nota's laten bijvoegen die de advocaat tijdens zijn verhoor schreef. De verhoorder moet in zijn proces-verbaal vermelden wat de oorsprong is van de bijgevoegde stukken (Vraag en antwoord nr. 216, 'Salduzwerkgroep').

Het nalezen van de verklaring door de advocaat is geen (nieuw) vertrouwelijk overleg met zijn cliënt. Na het lezen van de verklaring, en voor het afsluiten ervan, mag de advocaat nog een vertrouwelijk overleg van 15 minuten hebben met zijn cliënt als hij of zijn cliënt daar voordien nog geen gebruik had van gemaakt (Vraag en antwoord nr. 196, 'Salduzwerkgroep').

Pas na de volledige beëindiging van het verhoor kan aan de verdachte een uitprint van het verhoor worden meegegeven, waarover hij dan vrij kan beschikken (Artikel 28quinquies § 2 Sv.). Voordien krijgt hij het origineel verhoor enkel ter inzage met het oog op nalezing en ondertekening. Op dat ogenblik mag dat stuk de verhoorkamer niet verlaten voor bijvoorbeeld een bijkomend vertrou-

welijk overleg van 15 minuten (Vraag en antwoord nr. 197, 'Salduzwerkgroep').

De regels van artikel 28quinquies § 2 Sv. blijven onveranderd gelden. Zo kan een verhoorder weigeren een kopie van de tekst van het verhoor af te geven aan de verhoorde. Op de verhoorder rust geen *verplichting* om aan een verdachte of zijn advocaat, die toekomt bij verhoging van categorie 3 naar 4 (of omdat de verdachte ondertussen terugkwam op zijn beslissing tot afstand van bijstand van een advocaat tijdens het verhoor), een kopie van de reeds gelezen en ondertekende afgelegde verklaringen te overhandigen. Indien de verdachte reeds in het bezit werd gesteld van een kopie van de tekst van de afgelegde verklaringen, kan hij die wel aan zijn advocaat overhandigen (Vraag & antwoord nr. 232, 'Salduzwerkgroep').

Werklast voor de politie

Het is na 5 maanden toepassing al zeer duidelijk dat de 'Salduzwet' de politie extra werk bezorgt, waaronder:

- meer telefonisch verkeer (met advocaten, met de permanentie) tussen het andere werk door, waardoor men soms 'geblokkeerd' blijft aan een telefoontoestel en een bureel;
- meer werk door het bijhouden van de webapplicatie. Soms zit men te wachten en ziet men het antwoord pas na een half uur verschijnen nadat men een refresh deed, of een heropstart;
- meer werk door het nauwkeurig bijhouden welke verrichtingen op welk tijdstip plaatsvonden en door welke collega ze werden uitgevoerd;
- meer werk door het moeten organiseren van een toezicht op de verdachte terwijl men aan het wachten is, of aan het bellen is, of op de webapplicatie bezig is;
- meer capaciteit door de organisatie van de ontvangst van de advocaat in het politieboulevard, diens begeleiding in het gebouw naar de consult/verhoorruimte, scannen en in bewaring geven van persoonlijke bezittingen;
- meer werk doordat er meer verplaatsingen moeten gebeuren met de verdachte in het gebouw of zelfs buiten het gebouw (Andere

politiezone – consult/verhooruimte – bijkomend consult-vertrouwelijk overleg via telefoon,...);

- meer capaciteit omdat tijdens de pauze ook begeleiding van de advocaat moet voorzien worden binnen de politiegebouwen;
- meer werk doordat afspraken moeten geregeld worden met de advocaat inzake navolgende verhoren, eventueel ook voor de onderzoeksrechters;
- als feiten worden bekend waarvoor de onderzoeksrechter nog niet gevat is, of als via het sporenonderzoek nieuwe feiten aan het licht komen waarvoor een arrestatie mogelijk is, vereist dat telkens een opnieuw opstarten van een verhoor met alle rechten daaraan verbonden;
- er is tijd- en capaciteitsverlies door bedigde tolken die niet willen tolken tijdens het vertrouwelijk overleg *en* tijdens het verhoor. Omdat het dikwijls moeilijk is om voor sommige talen meerdere tolken te vorderen, wordt daarvoor heel wat tijd verloren bij het begin van een onderzoek, toch wel een cruciale fase;
- er is tijd- en capaciteitsverlies bij het opnieuw instuderen van een dossier, als een uitgenodigde verdachte van categorie 3 beslist eerst een advocaat te raadplegen voor zijn verhoor en pas na enkele weken terugkomt;
- maar is er vooral veel tijd- en capaciteitsverlies door het toekennen van ‘Salduzrechten’ waar de wet dit niet voorziet, zoals verhoren met bijstand van een advocaat voor verdachten van categorie 3. Bovendien moeten dergelijke verhoren dikwijls in functie van de agenda van de advocaat gebeuren. Was dit de bedoeling van de ‘Salduzwet.’

Al dit extra – meestal formalistisch – werk heeft helemaal niets met de kwaliteit van verhoren te maken en ook niet met de waarheidsvinding wat toch het doel is van een politieverhoor. De ‘Salduzwet’ creëerde voor de advocatuur een totaal nieuwe bron van inkomsten, terwijl vooral de politie deze moet faciliteren ten koste van het dagelijks politiewerk. Men moet zich realiseren dat de toepassing van de ‘Salduzwet’, zonder uitbrei-

ding van personeelscapaciteit of terugschroeven van onnodig formalisme, ervoor zorgt dat er *minder tijd en capaciteit is voor het bestrijden van de criminaliteit*.

Het is ongetwijfeld een studie waard hoeveel tijd en capaciteit er op jaarbasis bij de politie gespendeerd wordt aan de toepassing van de ‘Salduzwet.’ Naar het voorbeeld van informatici, die betaald worden per kwartier, rekenen steeds meer advocaten per tijdseenheid van 15 minuten. Diezelfde meeteenheid kan voor politie en justitie, enkel voor de uitvoering van formaliteiten, enorme bedragen aan het licht brengen.

Kan een wetswijziging het formalisme tot een minimum beperken?

Referenties

Parl.St., Senaat, 2010-2011, n° 5-663/1, Toelichting bij het wetsvoorstel, 18

Parl.St., Senaat, 2010-2011, nr. 5-663/2, Amendementen, 44-45.

Parl.St., Kamer, 2010-2011, n° 1279/5, 15.

Omzendbrief **Col. 8** van 23 september 2011, houdende richtlijn inzake de organisatie van de bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor binnen het kader van het Belgisch strafprocesrecht.

Omzendbrief **Col. 10** van 19 oktober 2011, houdende modellen van processen-verbaal voor toepassing van de ‘Salduzwet’.

Omzendbrief **Col. 12** van 23 november 2011, houdende ‘Salduzrichtlijnen’ voor minderjarigen.

Omzendbrief **Col. 13** van 29 november 2011, houdende permanentiedienst van de balie voor gearresteerde verdachten – legitimatiekaart – processchema permanentiedienst.

Gemeenschappelijke omzendbrief van de procureurs des Konings, zoals Gent nr. 14, 30 november 2011.

Lijst van 253 vragen & antwoorden behandeld in de ‘Salduzwerkgroep’ olv. procureur-generaal Y. Liégeois.

Allaerts, D., “De leidraad voor de politie bij de toepassing van de ‘Salduzwet’”, *Vigiles*, 2012, 233.
EHRM, Pavlenko v. Rusland, 1 april 2010, nr. 4237/02, <http://hudoc.echr.coe.int>

EHRM, Panovits v. Cyprus, 11 december 2008, nr. 4268/04, <http://hudoc.echr.coe.int>

Cass., 24 januari 2012, P.12.0106.N, www.cassatie.be

- 1 De algemene directie gerechtelijke politie van de federale politie, dienst management-personeel.
- 2 De directie van de opleiding van de algemene directie van de ondersteuning en het beheer van de federale politie.
- 3 De leden van deze werkgroep zijn in alfabetische volgorde: Appart Bernard, Bockstaele Marc, Dams Herman, De Backer Koen, Debruyne Sonja, Decraemer Kris, De Craene Daniël, De Souter Vicky, Henry Christian, Hezel Jürgen, Lenaerts Paul, Lox Alwin, Massei Ann, Melis Marie-francoise, Oldenhove de Guertechin Leon, Penne Hildegard, Potgens Vinciane, Sabbe Johan, Van Saelen Frank, Vandenbruwaene Patrick en Wauters Eric.
- 4 Categorie 1 zijn getuigen en slachtoffers; categorie 2 zijn niet gearresteerde personen, verdacht van misdrijven strafbaar met straffen van minder dan één jaar gevangenisstraf (Artikel 47bis §1 en 2 Sv.).
- 5 Categorie 3 betreft het verhoor van niet gearresteerde personen, verdacht van misdrijven strafbaar met gevangenisstraf van één jaar of meer, artikel 47bis § 2, 4° lid Sv. Het model ervan, gevoegd bij omzendbrief Col. 10 van 19 oktober 2011, houdende modellen van processen-verbaal, kan zowel voor meerderjarigen als voor minderjarigen gebruikt worden.
- 6 Categorie 4 betreft alle gearresteerde personen, artikel 47bis § 3 Sv.
- 7 Tijdstip waarop zij 'officieel' niet meer wilden meewerken aan het 'Salduzpermanentiesysteem'.
- 8 De keuzelijst bevat de volgende 13 materies: algemeen strafrecht, drugs, financieel en economisch strafrecht, fiscaal strafrecht, informaticacriminaliteit, internationaal en humanitair strafrecht, jeugdrecht en jeugdbescherming, mensenhandel, milieustrafrecht, militairstrafrecht, racisme, xenofobie en anti-discriminatie, terrorisme en extremisme, wegverkeersrecht.

VERVOLGING, BERECHTING EN MAGISTRATUUR / PROSECUTION, SENTENCING AND JUDICIARY

Het tijdelijke huisverbod: nieuwe mogelijkheden voor de aanpak van familiaal geweld

Karel Berteloot^a en Salih Sivri^b

^a Beleidsmedewerker, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid.

^b Beleidsmedewerker, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (Corresp.: salih.sivri@just.fgov.be).

De 'wet betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld' is bijna een feit. De teksten werden in beide kamers van het federale parlement goedgekeurd en liggen ter bekrachtiging bij de Koning (Senaat, 2011-2012, nr. 5-539/9 en 10; Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/6 tot 8). Al sinds 2004 (Senaat, 2003-2004, nr. 3-701/1, Senaat, 2007-2008, nr. 4-684/1, Senaat, 2010-2011, nr. 5-539/1; Kamer, 2011-2012, nr. 1994/1; Kamer, 2010-2011, nr. 1394/1; Senaat, 2003-2004, nr. 3-776/1, Kamer 2009-2010, nr. 223/1 en Kamer 2010-2011, nr. 790/1) speelt de wetgever met de idee van een preventieve of tijdelijke uithuisplaatsing. Het toenmalige voorstel is geamendeerd tot het huidige ontwerp, na o.a. een vergelijking met andere Europese landen.

De Belgische procedure

Indien uit feiten of omstandigheden blijkt dat een persoon een ernstig en onmiddellijk gevaar

uitmaakt voor de veiligheid van anderen waarmee deze samenwoont, zal de procureur des Konings (hierna pdK) deze persoon de toegang tot de gemeenschappelijke woning voor een periode van maximaal tien dagen kunnen ontzeggen. In crisissituaties kan het individu van wie de dreiging uitgaat letterlijk het huis uit geplaatst worden, desnoods meteen door de aanwezige politie op mondeling bevel van de pdK. Vervolgens wordt hij/zij tien dagen verboden naar huis terug te keren, zich in de buurt van het huis op te houden alsook contact op te nemen met de personen die beschermd moeten worden. Om controle mogelijk te maken informeert de pdK steeds de korpschef van de lokale politie en om in bijstand en voorlichting te kunnen voorzien, neemt de pdK contact op met de dienst slachtofferonthaal. Het schenden van dit huisverbod wordt strafbaar gesteld (Kamer 2011-2012, nr. 53 2174/1; Senaat 2011-2012, nr. 5-1604/1). De wetgever wil met deze procedure de wet van 28 januari 2003 tot toewijzing van de gezinswoning aan het slachtoffer van fysiek geweld (B.S. 12 februari 2003) aanvullen, door mogelijk te maken om ook preventief op te treden, én door het toepassingsgebied uit te breiden tot feitelijk samenwonenden (Senaat, 2011-2012, nr. 5-539/4, 2-3). De wetgever wil hiermee niet enkel een politiek signaal geven dat huiselijk geweld onaan-